

European Commission
against Racism and Intolerance

ECRI
Commission européenne
contre le racisme et l'intolérance

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

CRI(2016)15

VSEOBECNE POLITICKE ODPORUCANIE ECRI C. 15

O BOJI PROTI NENAVISTNÝM PREJAVOM

PRIJATE 8. DECEMBRA 2015

Štrasburg, 21. marca 2016

Vydala
Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI)
Rada Európy - 2016
Vytlačené v Štrasburgu

Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI):

Opätovne potvrdzujúc zásadný význam, ktorý má sloboda prejavu a názorov, tolerancia a rešpektovanie rovnakej dôstojnosti všetkých ľudí pre demokratickú a pluralitnú spoločnosť,

pripomínajúc však, že sloboda prejavu a názorov nie je bezvýhradným právom, a že sa nesmie uplatňovať spôsobom, ktorý je v rozpore s právami ostatných,

ďalej pripomínajúc, že Európa má vzhľadom na svoju históriu povinnosť pripomínať si, bdieť a bojovať proti nárastu rasizmu, rasovej diskriminácie, diskriminácie na základe rodu, sexizmu, homofóbie, transfóbie, xenofóbie, antisemitizmu, islamofóbie, anticigánstva a intolerancie, ako aj proti zločinom genocídy, zločinom proti ľudskosti a proti vojnovým zločinom a verejnému popieraniu, zľahčovaniu, ospravedlňovaniu alebo schvaľovaniu takýchto zločinov,

pripomínajúc, že táto povinnosť pripomínať si, bdieť a bojovať je neoddeliteľnou súčasťou ochrany a podpory všeobecných a nedeliteľných ľudských práv, ktoré sú právami každého človeka,

berúc na vedomie rozdielne definície a rozdielne chápanie nenávistných prejavov na národnej a medzinárodnej úrovni ako aj rôzne formy týchto prejavov,

keďže na účely tohto všeobecného politického odporúčania by sa za nenávistný prejav malo bez ohľadu na jeho formu považovať obhajovanie, podpora alebo podnecovanie znevažovania, nenávisti alebo hanobenia osoby alebo skupiny osôb, ako aj akékoľvek obťažovanie, urážanie, vytváranie negatívnych stereotypov, stigmatizácia alebo

vyhrážanie sa takejto osobe alebo skupine osôb, ako aj odôvodňovanie všetkých uvedených foriem prejavu „rasou“, ¹ farbou pleti, rodinným pôvodom, národnostným alebo etnickým pôvodom, vekom, zdravotným postihnutím, jazykom, náboženstvom alebo vierou, pohlavím, rodom, pohlavnou identitou, sexuálnou orientáciou a inými osobnými charakteristikami alebo postavením,

uznávajúc, že nenávistné prejavy môžu mať podobu verejného popierania, zľahčovania, ospravedlňovania alebo schvaľovania zločinov genocídy, zločinov proti ľudskosti alebo vojnových zločinov, o ktorých súdy vyniesli odsudzujúci rozsudok, alebo glorifikácie osôb odsúdených za spáchanie takýchto zločinov,

uznávajúc tiež, že prejav sa nebude považovať za nenávistný iba z dôvodu, že je urážlivý, šokujúci alebo znepokojujúci, a že kroky proti nenávistným prejavom by mali slúžiť na ochranu jednotlivcov a skupín osôb a nie na ochranu určitého presvedčenia, ideológie alebo náboženstva,

uznávajúc, že nenávistný prejav môže odrážať alebo posilňovať neodôvodnený predpoklad, že ich šíriteľ je nejakým spôsobom nadradený osobe alebo skupine osôb, proti ktorej alebo ktorým je tento prejav namierený,

uznávajúc, že cieľom nenávistného prejavu je, alebo možno primerane očakávať, že jeho dôsledkom bude podnecovanie iných osôb na páchanie aktov násilia, zastrašovanie, nepriateľstvo alebo diskrimináciu tých, proti ktorým sú namierené, a že ide o

---

¹ ECRI odmieta teórie založené na existencii rôznych rás, pretože všetky ľudské bytosti patria k rovnakému druhu. V tomto odporúčaní ECRI však používa výraz „rasa“ s cieľom zabezpečiť, aby osoby všeobecne a mylne vnímané ako patriace k inej rase neboli vylúčené spod ochrany, ktorú poskytuje toto odporúčanie.

mimoriadne závažnú formu tohto prejavu,

uvedomujúc si vážne nebezpečenstvo, ktoré predstavujú nenávistné prejavy pre súdržnosť demokratickej spoločnosti, ochranu ľudských práv a právny štát, ale uvedomujúc si aj potrebu zabezpečiť, aby sa obmedzovanie nenávistných prejavov nezneužívalo na umlčanie menšín a na potláčanie kritiky oficiálnej politiky, politickej opozície alebo náboženského presvedčenia,

uvedomujúc si osobitný problém a závažnosť nenávistných prejavov namierených proti ženám na základe ich pohlavia, rodu a/alebo rodovej identity, ako aj kombinácie uvedených prvkov s ich ďalšou alebo viacerými ďalšími charakteristikami,

uznávajúc, že podľa všetkého dochádza k nárastu nenávistných prejavov, najmä prostredníctvom elektronických foriem komunikácie znásobujúcich ich dosah, pričom presný rozsah týchto prejavov zostáva nejasný pre absenciu systematických správ a zberu údajov o ich výskyte, a že tento stav je potrebné napraviť, najmä formou poskytovania náležitej podpory tým, proti ktorým sú tieto prejavy namierené alebo sú nimi dotknutí,

súc si vedomí, že nevedomosť a nedostatočná mediálna gramotnosť, ako aj odcudzenie, diskriminácia, indoktrinácia a marginalizácia môžu byť zneužitú na povzbudenie nenávistných prejavov bez toho, aby bol v plnej miere pochopený skutočný charakter a dôsledky týchto prejavov,

zdôrazňujúc dôležitosť vzdelávania pre odstraňovanie mylných predstáv a dezinformácií, na ktorých sa nenávistné prejavy zakladajú, a nutnosť osobitne zacieliť toto vzdelávanie na mládež,

uznávajúc, že dôležitou formou prístupu k nenávistným prejavom je priama konfrontácia a odsúdenie pomocou protiargumentov, ktoré jasne poukazujú na ich deštruktívny a neprijateľný charakter,

uznávajúc, že v tejto súvislosti majú osobitne veľkú zodpovednosť politici, náboženskí a komunitní lídri a ďalšie osobnosti verejného života pre ich schopnosť ovplyvňovať širokú verejnosť,

uvedomujúc si osobitný prínos, ktorý môžu zohrávať všetky typy on-line či off-line médií tak pri šírení nenávistných prejavov ako aj v boji proti nim,

uvedomujúc si škodlivé dôsledky nenávistných prejavov pre tých, proti ktorým sú namierené, nebezpečenstvo odcudzenia a radikalizácie z nich vyplývajúce, a oslabenie súdržnosti spoločnosti v prípade, že sa proti nim nič nepodnikne,

uznávajúc, že účinným prostriedkom na zamedzenie a odsúdenie nenávistných prejavov môžu byť samoregulačné a dobrovoľné kódexy správania, a že treba podporiť ich používanie,

zdôrazňujúc dôležitosť schopnosti tých, proti ktorým sú nenávistné prejavy namierené, samostatne reagovať na tieto prejavy prostredníctvom protiargumentov a odsúdenia ako aj podávania podnetov na príslušné súdy,

uznávajúc, že trestnoprávne zákazy samy osebe nie sú na vykorenenie nenávistných prejavov dostatočné a nie sú ani vždy vhodné, ale súc napriek tomu presvedčení, že za určitých okolností by sa tieto prejavy mali považovať za trestný čin,

majúc na zreteli šesťbodový prahový test Rabatského akčného plánu na zákaz obhajoby národnej, rasovej alebo náboženskej nenávisti, ktorá

predstavuje podnecovanie na diskrimináciu, nepriateľstvo alebo násilie, a súc presvedčení o nevyhnutnosti trestnoprávných zákazov v situáciách, keď je cieľom nenávistného prejavu alebo možno primerane očakávať, že jeho dôsledkom bude podnecovanie iných osôb na páchanie aktov násilia, zastrašovanie, nepriateľstvo alebo diskrimináciu tých, proti ktorým je namierený,

zdôrazňujúc dôležitosť odmietnutia podpory organizáciám, ktoré uľahčujú šírenie prejavov nenávisťi, a nutnosti zakázať tie, ktoré tak robia, keď je cieľom nenávistného prejavu alebo možno primerane očakávať, že jeho dôsledkom bude podnecovanie aktov násilia, zastrašovanie, nepriateľstvo alebo diskriminácia osôb, proti ktorým je namierený,

zdôrazňujúc nutnosť urýchlene a účinne vyšetovať sťažnosti na nenávistné prejavy a vyhýbať sa príliš obmedzujúcemu výkladu ustanovení týkajúcich sa týchto prejavov,

pripomínajúc, že hoci povinnosť považovať určité formy nenávistných prejavov za trestné činy zakotvená v medzinárodnom práve je aplikovateľná na každého, cieľom jej zavedenia bolo chrániť príslušníkov zraniteľných skupín, a konštatujúc so znepokojením, že práve oni môžu byť v neúmerne vysokej miere vystavení trestnému stíhaniu, alebo že proti nim môžu byť podávané obvinenia z nesprávnych dôvodov,

pripomínajúc, že činnosť ECRI sa sústreďuje na nenávistné prejavy založené na „rase“, farbe pleti, jazyku, náboženstve, štátnej príslušnosti, národnostnom alebo etnickom pôvode, rodovej identite alebo sexuálnej orientácii, ale uznávajúc, že nenávistné prejavy môžu byť založené aj na všetkých ďalších už uvedených dôvodoch, a že odporúčania obsiahnuté v tomto texte by sa mali primerane vzťahovať aj na tieto dôvody,

Odporúča vládam členských štátov:

- 1. ratifikovať, pokiaľ tak ešte neurobili, Dodatkový protokol k Dohovoru o počítačovej kriminalite týkajúci sa kriminalizácie činov rasistickej a xenofóbnej povahy spáchaných prostredníctvom počítačových systémov, Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín a Protokol č. 12 k Európskemu dohovoru o ľudských právach,**
- 2. stiahnuť všetky výhrady k článku 4 Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie a článku 20 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach a uznať právomoc Výboru pre odstránenie rasovej diskriminácie prijímať a posudzovať oznámenia od jednotlivcov alebo skupín jednotlivcov podľa článku 14,**

- 3. snažiť sa identifikovať podmienky napomáhajúce šírenie nenávistných prejavov ako javu a jednotlivé formy týchto prejavov, a zisťovať mieru ich rozšírenosti a spôsobenej ujmy s cieľom odrádzať od týchto prejavov a predchádzať ich šíreniu, a zmierniť a naprávať spôsobenú ujmu, a s týmto cieľom:**
- a. vypracovať spoľahlivé nástroje na tento účel
  - b. zabezpečiť vymenovanie verejných orgánov, ktoré by mali tieto nástroje používať, a dohliadať na ich správne používanie
  - c. zabezpečiť, aby sa zhromažďovanie údajov o nenávistných prejavoch neobmedzovalo iba na sektor trestného súdnictva
  - d. zabezpečiť, aby zhromaždené údaje boli primerane dezagregované
  - e. podporovať monitorovanie nenávistných prejavov občianskou spoločnosťou, orgánmi pre rovnosť a národnými inštitúciami pre ľudské práva, a povzbudzovať ich spoluprácu pri plnení tejto úlohy s verejnými orgánmi
  - f. podporovať výskum, ktorého cieľom je analyzovať podmienky napomáhajúce šírenie nenávistných prejavov a ich formy
  - g. príslušným verejným orgánom aj verejnosti pravidelne poskytovať údaje o výskyte nenávistných prejavov, ako aj o ich formách a podmienkach napomáhajúcich ich šírenie a
  - h. využívať výsledky monitorovania a výskumu na vypracúvanie stratégií na boj proti nenávisným prejavom,
- 4. urobiť rozhodné kroky nielen na zvýšenie povedomia verejnosti o dôležitosti rešpektovania pluralizmu a o nebezpečenstve, ktoré predstavujú nenávisné prejavy, ale aj na preukázanie nepravdivosti a neprijateľnosti ich základných východísk s cieľom odrádzať od týchto prejavov a zamedziť ich šírenie, a s týmto cieľom:**
- a. podporovať lepšie pochopenie potreby rozmanitosti a dialógu v kontexte demokracie, ľudských práv a právneho štátu
  - b. podporovať a uvádzať príklady vzájomného rešpektovania a porozumenia v spoločnosti
  - c. uľahčovať a uvádzať príklady medzikultúrneho dialógu
  - d. bojovať proti dezinformáciám, vytváraniu negatívnych stereotypov a stigmatizácii
  - e. pripraviť špecifické vzdelávacie programy pre deti, mladých ľudí, verejných činiteľov a širokú verejnosť a posilňovať odbornú spôsobilosť učiteľov a pedagógov na ich realizáciu

- f. podporovať mimovládne organizácie, orgány pre rovnosť a národné inštitúcie pre ľudské práva, ktoré bojujú proti nenávisťným prejavom a
- g. povzbudzovať verejných činiteľov a najmä politikov, náboženských a komunitných lídrov, aby promptne reagovali na prejavy nenávisťi, a aby ich nielen odsúdili, ale snažili sa tiež posilňovať hodnoty, ktoré sú týmito prejavmi ohrozené
- h. nabádať páchatel'ov, aby sa nenávisťných prejavov zriekli a odmietli ich, a pomôcť im rozísť sa so skupinami, ktoré ich šíria
- i. tam, kde je to vhodné, koordinovať všetky tieto snahy so snahami ostatných štátov a medzinárodných organizácií,

5. poskytovať podporu tým, proti ktorým sú nenávisťné prejavy namierené, tak individuálne ako aj kolektívne, a s týmto cieľom:

- a. snažiť sa týmto osobám poskytovať poradenstvo a usmerňovanie, aby sa im pomohlo vyrovnať sa s traumou a pocitom potupenia
- b. zabezpečiť, aby si tieto osoby boli vedomé svojho práva požiadať o dosiahnutie nápravy v správnom, civilnom alebo trestnom konaní, a aby im strach, nevedomosť, fyzické alebo emocionálne prekážky alebo nedostatok prostriedkov nebránili toto právo uplatniť
- c. povzbudzovať a podporovať oznamovanie nenávisťných prejavov týmito osobami ako aj osobami, ktoré sú svedkami týchto prejavov
- d. ukladať postih za zlé alebo obťažujúce zaobchádzanie s kýmkoľvek, kto sa sťažoval na nenávisťný prejav alebo ho oznámil a
- e. prejavovať solidaritu s osobami, proti ktorým sú nenávisťné prejavy namierené, a poskytovať im stálu podporu,

6. podporovať samoreguláciu verejných a súkromných inštitúcií (vrátane volených orgánov, politických strán, vzdelávacích inštitúcií a kultúrnych a športových organizácií) ako prostriedok boja proti nenávisťným prejavom, a s týmto cieľom:

- a. podporovať prijímanie primeraných kódexov správania umožňujúcich uložiť sankciu pozastavenia činnosti alebo iné sankcie za porušenie ich ustanovení a vytvárať účinné kanály na oznamovanie prípadov
- b. povzbudzovať politické strany, aby podpísali Chartu európskych politických strán za nerasistickú spoločnosť
- c. podporovať monitorovanie dezinformácií, vytvárania negatívnych stereotypov a stigmatizácie

- d. povzbudzovať k jednoznačnému odsúdeniu porušovania týchto kódexov
  - e. podporovať primerané vzdelávanie o význame a negatívnych účinkoch nenávistných prejavov a o spôsoboch, ako čeliť ich šíreniu, a
  - f. podporovať a napomáhať zavádzanie mechanizmov podávania sťažností,
- 7. využívať svoje regulačné právomoci vo vzťahu k médiám (vrátane poskytovateľov internetu, on-line sprostredkovateľov a sociálnych médií) na podporu postupov boja proti nenávisným prejavom a spochybňovania ich prijateľnosti, pričom musia zabezpečiť, aby tieto postupy neporušovali právo na slobodu prejavu a názoru, a s týmto cieľom:**
- a. zabezpečiť účinné uplatňovanie všetkých existujúcich právomocí vhodných na tento účel, pričom by nemali zabúdať na samoregulačné mechanizmy
  - b. podporovať prijímanie a používanie vhodných kódexov správania a/alebo určovať podmienky ich používania v súvislosti s nenávisnými prejavmi, a vytvárať účinné kanály na oznamovanie prípadov
  - c. podporovať monitorovanie a odsúdenie šírenia nenávistných prejavov
  - d. podporovať tam, kde je to potrebné, opatrenia na obmedzenie obsahu, používanie robotov na filtrovanie slov a iné podobné techniky
  - e. podporovať vhodné vzdelávanie pre redaktorov, novinárov a iných pracovníkov mediálnych organizácií o podstate nenávistných prejavov a spôsoboch boja proti nim
  - f. podporovať a napomáhať zavádzanie mechanizmov podávania sťažností a
  - g. nabádať mediálnych profesionálov na presadzovanie etickej žurnalistiky,
- 8. vysvetľovať rozsah a uplatniteľnosť zodpovednosti za nenávisné prejavy podľa civilného a správneho práva, ak je cieľom nenávisného prejavu alebo možno primerane očakávať, že jeho dôsledkom bude podnecovanie aktov násillia, zastrašovanie, nepriateľstvo alebo diskriminácia osôb, proti ktorým sú namierené, rešpektujúc slobodu prejavu a názoru, a s týmto cieľom:**
- a. vymedziť osobitnú zodpovednosť šíritel'ov nenávistných prejavov, poskytovateľov internetových služieb, webových fór a hostiteľov, on-line sprostredkovateľov, platforiem sociálnych médií, moderátorov blogov a ďalších osôb v podobnej pozícii
  - b. zabezpečiť dostupnosť právomoci, podliehajúcej povoleniu alebo súhlasu súdu, požiadať o odstránenie nenávistných prejavov z materiálov prístupných na internete a zablokovať stránky obsahujúce nenávisné prejavy

- c. zabezpečiť dostupnosť právomoci, podliehajúcej povoleniu alebo súhlasu súdu, požiadať vydavateľov médií (vrátane poskytovateľov internetu, on-line sprostredkovateľov a platforiem sociálnych médií), aby verejne uznali, že niečo, čo uverejnili, je nenávisným prejavom
  - d. zabezpečiť dostupnosť právomoci, podliehajúcej povoleniu alebo súhlasu súdu, zakázať šírenie nenávisných prejavov a nariadiť zverejnenie totožnosti ich šíriteľov
  - e. uznať oprávnenie tých, proti ktorým sú namierené nenávisné prejavy, orgánov pre rovnosť, národných ľudskoprávných inštitúcií a relevantných mimovládnych organizácií požiadať o odstránenie nenávisných prejavov z materiálov prístupných na internete, zablokovať stránky obsahujúce nenávisné prejavy, zakázať šírenie nenávisných prejavov a vyžiadať si zverejnenie totožnosti ich šíriteľov a
  - f. zabezpečiť primeranú odbornú prípravu a uľahčovať výmenu osvedčených postupov medzi sudcami, advokátmi a úradníkmi, ktorí riešia prípady zahŕňajúce nenávisné prejavy,
- 9. odobrať všetky finančné a ďalšie formy podpory verejnoprávných orgánov poskytovanej politickým stranám a iným organizáciám, ktoré šíria nenávisné prejavy alebo nepostihujú svojich členov za ich šírenie, a vytvoriť možnosť, rešpektujúc slobodu združovania, zakázať alebo zrušiť takéto organizácie bez ohľadu na to, či dostávajú alebo nedostávajú nejakú formu podpory od verejnoprávných orgánov, ak je cieľom nenávisného prejavu alebo možno primerane očakávať, že jeho dôsledkom bude podnecovanie aktov násilia, zastrašovanie, nepriateľstvo alebo diskriminácia osôb, proti ktorým sú namierené,**
- 10. urobiť primerané a účinné kroky trestnoprávnej povahy proti šíreniu nenávisných prejavov vo verejnom kontexte, ak je ich cieľom alebo možno primerane očakávať, že ich dôsledkom bude podnecovanie aktov násilia, zastrašovanie, nepriateľstvo alebo diskriminácia osôb, proti ktorým sú namierené, za predpokladu, že žiadne iné menej reštriktívne opatrenie by nebolo účinné, rešpektujúc právo na slobodu prejavu a názoru, a s týmto cieľom:**
- a. zabezpečiť zavedenie jednoznačnej definície trestných činov a primerane zohľadniť nutnosť ukladať trestnoprávne sankcie
  - b. zabezpečiť, aby skutková podstata týchto trestných činov bola vymedzená tak, že pri ich stíhaní bude možné držať krok s technologickým rozvojom
  - c. zabezpečiť, aby sa trestné stíhanie týchto činov nariaďovalo bez diskriminácie a nevyužívalo sa na potláčanie kritiky oficiálnej politiky, politickej opozície alebo náboženského presvedčenia
  - d. zabezpečiť účinnú účasť tých, proti ktorým sú nenávisné prejavy namierené, na relevantných súdnych konaniach

- e. zabezpečiť, aby sa v trestoch za tieto činy prihliadalo tak na závažnosť dôsledkov nenávisného prejavu ako aj na nutnosť primeranej reakcie
- f. monitorovať účinnosť prešetrovania sťažností a trestného stíhania páchateľov s cieľom posilniť vyšetrowanie aj trestné stíhanie
- g. zabezpečiť účinnú spoluprácu/koordináciu polície s orgánmi prokuratúry
- h. zabezpečiť primeranú odbornú prípravu príslušníkov polície, prokurátorov a sudcov, ktorí riešia prípady nenávisných prejavov, a uľahčovať ich vzájomnú výmenu osvedčených postupov a
- i. spolupracovať s ostatnými štátmi v boji proti cezhraničnému šíreniu nenávisných prejavov vo fyzickom aj v elektronickom formáte.

